

СЕКЦІЯ 2 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Алексеева-Процюк Д.О.,

провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник

Мурзо Є.О.,

курсант 3 курсу ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ

Проблеми визначення суб'єкту порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини

Між науковцями у сфері кримінального права немає одностайної думки щодо визначення суб'єкту злочину, передбаченого ст. 143 КК України. Так, М. І. Мельник та М. І. Хавронюк зазначають, що в ст. 143 КК України суб'єкт злочину загальний, однак в першій формі ним є медичний працівник, який порушує встановлений законом порядок трансплантації органів або тканин людини [6, с. 357]. Зокрема, М. Й. Коржанський та С. І. Гринчак називають суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 143 КК України, лише лікарів [3, с. 187; 2]. П. П. Андрушко вважає, що ними є **особи медичного персоналу**, які здійснюють діяльність по трансплантації органів або тканин людини, порушують встановлений законом порядок її проведення [5, с. 297]. Г. В. Чеботарьова, В. Я. Тацій та інші науковці таким суб'єктом вважає будь-якого медичного працівника, який бере участь у діяльності по трансплантації (лікуючий лікар, завідуючий відділенням та інші спеціалісти відповідної галузі знань, які беруть безпосередню участь в обстеженні і лікуванні реципієнта) [10, с. 94; 4, с. 100].

Спеціальний суб'єкт – фізична осудна особа, що винила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути тільки певна особа [1, с. 82]. В ч. 1 ст. 143 КК України наявність спеціального суб'єкту є не зовсім очевидною.

Частина перша ст. 143 КК не передбачає будь-якої вказівки щодо суб'єкта цього злочину, але його встановлення можливе шляхом тлумачення наведеної норми. Будь-який встановлений нормами права порядок має свого адресата, тобто суб'єкта, який здатний розуміти такий порядок і зобов'язаний його дотримуватися [2].

Зважаючи на те, що в ч. 1 ст. 143 КК України чітко зазначено на порушенні встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини, а трансплантація – це спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці реципієнту органа або іншого анатомічного матеріалу, взятих у людини чи у тварини [9], то **порядок** трансплантації органів або тканин людини, обмежений діями, пов'язаними взяттям у людини (донора) органа або тканин, перевезенням цього анатомічного матеріалу до місця проведення трансплантації і подальшим вживанням їх до організму реципієнта (відповідно до Закону «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині»). Порядок застосування трансплантації та діяльності, пов'язаною з трансплантацією встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Обов'язок осіб, які проводять трансплантацію органів або тканин людини, дотримуватися встановленого порядку виконання таких операцій закріплений в Законі про трансплантацію. Крім того це передбачено і кваліфікаційними вимогами до таких працівників.

Чітка регламентація процедури трансплантації зумовлена особливою специфікою цього оперативного втручання, для здійснення якого, як правило, необхідно об'єднання зусиль багатьох осіб (хірургів, кардіологів, ендокринологів, офтальмологів, анестезіологів, реаніматологів, імунологів, патологоанатомів та ін.), які мають відповідні знання, кваліфікацію, досвід роботи, пройшли підготовку за сучасними технологіями, забезпечені необхідним обладнанням, лікарськими препаратами тощо.

В Законі «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» не прописуються чітко суб'єкти цієї діяльності, законодавець обумовлює звернення до інших нормативних актів.

Для встановлення спеціального суб'єкту злочину, передбаченого ч. 1 ст. 143 КК України потрібно розглядати нормативні документи, окрім Закону: Інструкція щодо вилучення органів людини в донора-трупа [8]; Інструкція щодо вилучення анатомічних утворень, тканин, їх компонентів та фрагментів у донора-трупа [8]; Умови забезпечення збереження анатомічних матеріалів під час їх перевезення [8]; Інструкція про надання живим родинним донором гомотрансплантата для трансплантації; Порядок узяття, зберігання і використання кісткового мозку [7].

Вивчивши зазначені нормативні акти, можемо констатувати, що суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 143 є спеціальний суб'єкт, а саме медичний працівник, який бере участь у діяльності по трансплантації відповідно до своїх функціональних обов'язків (лікуючий лікар, завідуючий відділенням та інші спеціалісти відповідної галузі знань, які беруть безпосередню участь в обстеженні і лікуванні реципієнта, керівник закладу, а також медичні працівники, які займаються вилученням органів та тканин для їх подальшої трансплантації і їх доставкою до місця проведення трансплантації).

В той же час, в різних частинах статті 143 КК України суб'єкт злочину є різним: за ч. 1 ст. 143 КК України спеціальний; за ч. 2, 3, 4, 5 ст. 143 КК України – як загальний, так і спеціальний.

Список використаних джерел

1. Вознюк А. А. Кримінальне право України. Загальна частина : конспект лекцій / А. А. Вознюк. – К. : Національна академія внутрішніх справ, «Освіта України», 2016. – 236 с.

2. Гринчак С. В. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини: підстави кримінальної відповідальності : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Гринчак Сергій Васильович. – Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – 218.
3. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів: Навч. посібник. – К.: Атіка, 2002. – 640 с.
4. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. / за заг. ред.. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х. : Право, 2013. Т.2 / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – 2013. – 1040 с.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. / За ред. С.С. Яценка. – К.: А.С.К., 2002. – 936 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид. перероб. та допов. – К. : Юридична думка, 2012. – 316 с.
7. Порядок узяття, зберігання і використання кісткового мозоку : затверджений наказом МОЗ України від 4 травн. 2000 р. № 96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0683-00>
1. Про затвердження нормативно-правових документів з питань трансплантації : Наказ МОЗ 25.09.2000 № 226 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0697-00>
2. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині: Закон України від 16 липн. 1999 р. № 1007-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>.
10. Чеботарьова Г.В. Кримінально-правові проблеми трансплантації органів або тканин людини та донорства крові: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2003. – 219 с.